

Рижук Ю. М.,
к.ю.н., доцентка, професорка кафедри теоретичної юриспруденції,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ЗАВДАННЯ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У СФЕРІ ОСВІТИ

Конституція України у статті 59 закріплює право кожного на освіту, а також державне забезпечення доступності та безоплатності освіти [1]. В той же час, Конституцією України забезпечується рівність прав жінки і чоловіка наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у здобутті освіти і професійній підготовці (пункт 3 статті 24) [1].

Законом України «Про освіту» передбачено, що в Україні створюються рівні умови доступу до освіти і ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти, незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак (пункт 2 стаття 3) [2]. Реалізація права осіб на освіту здійснюється за участі закладів освіти – юридичних осіб публічного чи приватного права, основним видом діяльності яких є освітня діяльність.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», одним з основних завдань закладу вищої освіти є провадження на високому рівні освітньої діяльності та створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів (стаття 26) [3].

Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року (далі – Стратегія) передбачає визначення базових принципів, цільових груп,

стратегічних цілей та завдань щодо реалізації державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти [4].

Так, загальна реалізація державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти покладається на персонал органів управління освітою, який приймає управлінські та кадрові рішення, а також визначає умови для роботи закладів освіти, але однією зі стратегічних цілей Стратегії визначено посилення ролі закладів освіти у координації дій суб'єктів реалізації державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти. Відтак, вбачається, що саме через посилення ролі закладів освіти реалізація завдань Стратегії стає ефективною.

На заклади освіти покладається завдання щодо розробки та реалізації, безпосередньо, в процесі надання освітніх послуг, політик запобігання та протидії насильству і дискримінації, а також вдосконалення освітнього процесу на засадах рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, поваги до людської гідності, недискримінації, інклюзивності та протидії насильству, зокрема за ознакою статі.

Реалізація стратегічної цілі щодо посилення ролі закладів освіти полягає також у впровадженні програм підготовки фахівчинь і фахівців у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; включення у навчальні компоненти навчальних дисциплін блоків щодо формування та розвитку в учнівства та студентства уявлення про рівні права та можливості жінок і чоловіків.

Особливого значення для реалізації завдань Стратегії для визначення ролі закладів освіти відіграє підвищення кваліфікації та розвиток науково-педагогічних та педагогічних працівників, а також адміністративного персоналу щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти. Дане завдання реалізується за рахунок розробки та впровадження сертифікаційних тренінгових програм та програм підвищення кваліфікації

педагогічних працівників та перепідготовки кадрів з питань гендерної рівності і недискримінації, які можуть забезпечуватися як кадровим резервом самого навчального закладу, так і залученням спеціалістів з інших навчальних закладів та / або установ як результат національної, так і міжнародної співпраці.

Роль закладів освіти щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти також визначається проведенням інформаційних кампаній, які безпосередньо висвітлюються на офіційному веб-сайті закладу освіти, соціальних мережах та офіційних каналах.

Так, відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту» проводиться акредитація освітньої програми з метою її оцінювання на предмет забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти [3]. Одним з критеріїв такої акредитаційної оцінки є аналіз змісту Правил прийому на навчання до закладу освіти на відповідну освітню програму щодо можливих наявних дискримінаційних положень, а також доступності інформації шляхом оприлюднення на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти. Також, процес акредитації передбачає з'ясування питання щодо сприяння професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями закладом вищої освіти та стимулювання розвитку викладацької майстерності.

Завдання закладу вищої освіти щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти забезпечується і через вибудовані політики та процедури вирішення конфліктних ситуацій, які можуть пов'язуватися різних сфер та є доступними для усіх учасників освітнього процесу.

Реалізація політики закладу вищої освіти щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти пов'язується напряму зі здійсненням освітньої, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки здобувачів вищої освіти; а також зі створенням достатніх

умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами.

З урахуванням зазначеного вище, заклади освіти відіграють одне з ключових місць щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти, що пов'язано з їх місцем у системі освіти, функціями та сферою впливу рішень політик, які формуються в межах відповідного закладу в процесі здійснення освітньої діяльності. Реалізація зазначених завдань є ефективною за рахунок дотримання принципу прозорості у діяльності закладу освіти через оприлюднення публічної інформації на офіційному веб-сайті відповідного закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 24.04.2024)

2. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19> (дата звернення 24.04.2024)

3. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> (дата звернення 24.04.2024)

4. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 року № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1163-2022-%D1%80> (дата звернення 24.04.2024)

5. Критерії оцінювання якості освітньої програми: Додаток до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 лютого 2019 року № 977. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09/Критерії.pdf> (дата звернення 24.04.2024)